

Araştırma Makalesi

Azer Dadaşov'un "Ad Victoriam"¹ adlı 13. senfonisinin incelenmesi

İrade Hüseynova²

Azerbaycan Milli Konservatuarı, Bakü, Azerbaycan

Makale Bilgisi

Geliş: 22 Ocak 2024

Kabul: 13 Mart 2024

Online Yayın: 30 Mart 2024

Anahtar Kelimeler

Ad Victoriam

Azer Dadaşov

Besteci

Büyük senfoni orkestrası

Senfoni

Partisyon

Öz

Humay Milli Ödülü sahibi Azer Dadaşov, Azerbaycan'ın milli bestecilik okulunun yetenekli temsilcilerinden biridir. Farklı çalışma metodu ve eşsiz bir üslubu bulunan bestecinin yazdığı her yeni eser, müzik camiasında önemli etkiler bırakmıştır. Azer Dadaşov dünyaca ünlü besteci G. Garayev okulunun mezunudur. Bilindiği gibi G. Garayev büyük bir besteci neslini yetiştirmiştir. Besteci, öğrencilerinin çalışmalarına müdahale etmeden bu sanatın sırlarını kendilerine aşılamış, her birine bireysel yaklaşarak kendine özgü yaratıcı simalarını ortaya koymaya çalışmış, ayrıca çağdaş ruhlu, sağlam düşünceli müzisyenler yetiştirmeyi başarmıştır. Faaliyeti sürecinde o, sevimli öğretmeninin tavsiyelerine uymuş, Ü. Hacıbeyli tarafından oluşturulan geleneklere sadık kalmış, bunları yeni biçim ve çağdaş yazı üslubu ile zenginleştirmiş, ayrıca kendisinin farklı metodunu ortaya koymuştur. Zengin yaratıcı mirasa sahip bestecinin çalışmaları arasında senfoni stili özel öneme haizdir. Dadaşov, on yedi senfoninin yazarıdır. Bunlardan bir kısmı programsız, ekseriyeti ise programlıdır. Senfonilerinde vatana, halka olan sevgi ön plandadır. 1980 yılının sonlarından itibaren bestecinin senfoni çalışmalarında yeni konu ve imgeler alemine eğilim sezilmekte ve senfonilerinde trajediyi yansıtan beşeri konulara başvurduğu görülmektedir. 20 Ocak, Katarsis, Reminissensiya ve Şuşa senfonilerinde besteci, Azerbaycan'ın tarihindeki kanlı sayfalardan Kanlı Ocak, Hocalı Soykırımı ve yüzbinlerce zorunlu göçmenimizin acısından ve trajik kaderinden bahsetmektedir. A. Dadaşov'un 13. Senfonisi ise 2019 yılında Müslüm Magomayev Azerbaycan Devlet Filarmonisi'nde, Şef Mustafa Mehmandarov tarafından ilk defa icra edilmiştir. "Ad Victoriam" olarak isimlendirilen eser, büyük senfoni orkestrası için tasarlanmış ve bir bölümlü senfonik örnek olarak bestelenmiştir. Besteci bu senfonide "Galibiyete Doğru" düşüncesini yansıtmış, çelişkili dramaturji ilkesinden yararlanarak ilginç bir örnek takdim etmiştir.

2822-3195 / © 2024 TM

Genç Bilge Yayıncılık tarafından
yayınlanmakta olup, açık erişim,
CC BY-NC-ND lisansına sahiptir.

Makaleye atıf için

Hüseynova, İ. (2024). Azer Dadaşov'un "Ad Victoriam" adlı 13. senfonisinin incelenmesi. *Türk Müziği*, 4(1), 17-56. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10868637>

Giriş

Azer Dadaşov Humay Milli Ödülü'ne sahip olan Azerbaycan bestecisidir. Kendisi ile ilgili olarak bir çok köşe yazısı yazılmış ve şu yorumlar yapılmıştır: "Besteci milli kültürümüzün ünlü, aktif ve en önemlisi ise kendine özgü üslubu olan sanatçılarımızdandır" (Azertac, 2015). O, çevresinde yaşananlara ve döneminin sorunlarına ilgisiz kalmamış, bunlarla ilgili düşüncelerini eserleriyle ortaya koyarak doğru şekilde cevaplamaya çalışmıştır.

¹ Zafere doğru anlamına gelmektedir.

² Sanatbilim alanında doktor, Baş öğretmen, Azerbaycan Milli Konservatuarı, Bakü, Azerbaycan. E-mail: solmaz_1905@mail.ru ORCID: 0000-0002-9866-7107

Fotoğraf 1. Azer Dadaşov

Fotoğraf 2. Azer Dadaşov bestesini çalarken

Zengin bir yaratıcı mirasa sahip olan Azer Dadaşov 17 senfoni bestelemiştir. Senfoni yapıtları arasında “Pastrial Süiti”, Divertiment”, “Galibiyet Sevinci”, “Hocalıya Adalet”, “Zafer Çelengi” bulunur. Dadaşov diğer türlerde de eser vermiştir. “Lugubre ve Skertso”, “Konsertino” (No: 1 ve No: 2), “Adajietto ve Skrertsino” gibi oda müziği eserlerinin, farklı çalgılar için yazılmış sonat ve sonatinlerin, “İçerişehir” nefesli beşlinin, “Doğu Freskası” bale minyatürünün, “Küçük Mugun Maceraları” isimli çocuk operasının, “Fitne” balesinin, 10’dan fazla kantat ve farklı muhtevalı koro eserlerinin, Paralimpiya marşının, şarkı ve romansların, drama gösterileri ve sinemalar için yazılmış müziğin yanı sıra fortepiano ve Oda Orkestrası için üç konserin, “Altı Gamlı Piyes”, “Atmacalar”, “Çiçekçin”, “On İki Lirik Piyes” gibi *fortepiano* minyatür serilerinin, piyeslerin vs. yazarıdır.

A. Dadaşov’un müziği XX. yüzyılın ikinci yarısında Azerbaycan bestecilik okulunun geçtiği dinamik gelişim yolunun bir parçası olmakla bu okulun temel yönlerini yansıtmaktadır. Burada önemli faktör olarak G. Garayev beste okulunun gelenekleri, çağdaş musiki metotları ve milli geleneklerin sentezinden cıllanan bireysel müzik dili de kaydedilmelidir. Bilindiği gibi A. Dadaşov büyük bestecimiz, dünyaca ünlü G. Garayev okulunun mezunudur. G. Garayev büyük besteci nesli yetiştirmiş ve bu sanatın sırlarını onlara aşlamıştır. Besteci, talebelerinin çalışmalarına müdahale etmeden her birine bireysel yaklaşmış, onların kendine özgü yaratıcı simalarını ortaya çıkarmaya çalışmış, bununla birlikte çağdaş ruhlu, sağlam düşünceli müzisyenler yetiştirmeyi başarmıştır. “O bizim tekçe öğretmenimiz değil, aynı zamanda manevi babamızdı” (Azertac, 2015).

Lakin faaliyeti sürecinde sevgili öğretmenin tavsiyelerini muhafaza ederek yaşama geçirmenin yanı sıra A. Dadaşov dahi Ü. Hacıbeyli tarafından oluşturulan geleneklere de her zaman sadık kalmış, onları çalışma hayatı boyunca geliştirerek yeni biçim ve çağdaş yazı üslubu ile zenginleştirmiştir.

Fotoğraf 3. Ü. Hacıbeyli

Fotoğraf 4. G. Garayev

Bilindiği gibi halk sanatçısı yaratıcı kalemini birçok stilde denemiş ve her biriyle ilgili düşüncelerini ortaya koymuştur. *“Başvurduğu her bir stilde bestecinin tam bir profesyonel gibi davrandığını görmekteyiz. Eserlerine bakıldığında onun oda müziği dikkat çekmektedir. Gerçekten de burada A. Dadaşov’un söz konusu alana olan özel ilgisinin ve yeteneğinin şahidi olmaktadır.”* (Babayeva, 2019:6).

Bestecinin eserleri arasında senfoni stili özel öneme haizdir. O, on yedi senfoninin yazarıdır. Bu eserlere bakıldığında senfoni stiline çeşitli tefsir örnekleri gözlemlenmektedir. Bestecinin senfoni stiline kaleme aldığı eserleri birbirinden farklı örneklerdir. *“A. Dadaşov’un senfoni eserlerinde erken senfonilere kadar bestecinin geçtiği gelişim yolunun, onun olgunlaşıp yetişmesi, bir profesyonel olarak değil sıradan bir insan gibi katettiği ömür yolu, yıllar boyu biriktirdiği yaşam deneyimi, dünya görüşü, bakış açılarının gelişim “dinamiği” de açık bir şekilde yansıtılmaktadır”* (Gulamova, 2006:6) Onun senfonileri uzun yıllardan beri katettiği yolu, kazandığı zengin deneyim ve birçok başarının meyvesidir. Bestecinin, senfoninin farklı türlerinde yaratıcı kalemini başarıyla denediği söylenebilir. Z. Dadaşzade şöyle diyor: *“A. Dadaşov senfonilerinde stilin özelliklerinin yeni ifade araçları, kompozisyon metotları ile ilişkilendirmenin mümkün olduğunu kesin bir şekilde kanıtlamıştır.”* (Dadaşzade, 1999:52).

Bestecinin senfonileri hem seri hem de muhteva açısından farklılık arz etmektedir. A. Dadaşov milli değerlerimize dayanarak bu senfonileri yaratıcılık düşüncesi ile organik şekilde birleştirmeyi başarmıştır. O senfonilerinde sürekli Azerbaycan halkının melodi ve halk danslarından faydalanmıştır. Örneğin, 1. Senfonisi’nde “Çobanbayatı” nağmesinden, 2. Senfonisi’nde “Uzundere” halk dansı melodisinden yararlanmış, 3. Senfonisi’nde ise “Terekeme”nin ritmik yapısına, 9. Senfonisi’nde “Heyratı” zerbi-muğamaına dayanmıştır. 3., 4., 8., 10. ve 13. Senfonilerinde ise biz “Çahargah”, “Şüşter”, “Zabul Segah”, “Bayat-ı Şiraz”, “Hümayun” muğamlarının entonasyon kadanslarını duymaktaydık. *“Azerbaycan bestecilerinin muğama dayanan ve Avrupa çalgıları için tasarlanan eserlerinin büyük başarı ile icrası, yabancı icracıların bu gibi eserlere başvurusu, besteci yaratıcılığında muğama bağlılığın sonucu olarak büyük öneme sahiptir.”* (Abdullayeva, 2014:3).

A. Dadaşov’un senfonilerini iki gruba ayırmak mümkündür: Programsız ve programlı. Programsız senfonileri arasında 1. (3 bölümlü-1971), 2. (3 bölümlü -1977), 3. (3 bölümlü -1980), 5. (3 bölümlü attacca-1982), sevgili öğretmeni G. Garayev’e ithaf ettiği 7. (3 bölümlü attacca-1984), yetenekli orkestra şefi R. Abdullayev’e ithaf ettiği 8. Senfonilerini (2 bölümlü -1987) kaydedebiliriz.

Bestecinin “Trajik” olarak isimlendirdiği 4. (1 bölümlü -1981), “Azerbaycan” isimli 6. (3 bölümlü -1983), “20 Ocak” isimli 9. (1 bölümlü-1990), “Katarsis” isimli 10. Senfonileri (3 bölümlü -1996) ise programlı eserlerdir. A. Dadaşov’un son, yani 11. –“Reminissensiya” (3 bölümlü attacca-2012), 12.-“Destgah” (5 bölümlü -2014), 13.-“Ad Victoriam” (1 bölümlü -2018), 14.-“Angel’s Day” (2019), 15. –“Şuşa” (2021) eserleri de onun programlı senfonileri arasındadır.

Bestecinin eserleri her zaman Azerbaycan müzik kamuoyunun dikkatini çekmiştir. Sanatbilim doktoru N. Dadaşova “A. Dadaşov’un Senfonileri” isimli esrinde bestecinin ilk on senfonisini incelemiştir. Üç bölümden oluşan eserde bestecinin gençlik, olgunluk ve son yıllarda kaleme aldığı senfonileri araştırma konusu yapılmaktadır. Yazar bestecinin erken senfonilerini “ lirik-psikolojik drama” çerçevesinde incelemekte, orta dönemdekilerin ise trajik olayların etkisi altında yazıldığını kaydetmektedir. 1990 yılında yaşanan “Kanlı Ocak” olaylarına ithaf edilmiş 9. ve 10. Senfonileri ise bestecinin duyduğu acı ve acının ifadesi gibi araştırılmaktadır.

Milli müzik bilimin dikkatinde olan A. Dadaşov’un eserlerinin farklı alanları zaman zaman araştırılmış ve araştırılmaya devam etmektedir. Sanatbilim doktoru M. Babayeva, bestecinin eserlerine başvurarak “Azer Dadaşov’un Oda Müziğinin Üslup Özellikleri” isimli tezini savunmuştur. Tezde bestecinin oda müziği orkestrası ve farklı içerikli çalgı grupları için yazılan eserlerinin yanı sıra ferte piano ve orkestra için amaçlanmış ikinci ve üçüncü konserleri de incelemeye tabi tutulmuştur. Bununla birlikte M. Babayeva’nın tezinde A. Dadaşov’un senfonisi ve oda müziği ile benzer ve farklı yönleri üzerinde durulmuştur. Bestecinin kompakt bir topluluk için sevdiği ve seçtiği temayı tam ve doğru bir şekilde aktarabilme başarısının müzik bilimci tarafından açıklanması ise tezin en önemli yönüdür.

Özetle A. Dadaşov geleneğe bağlı ve saygı duyan bestecidir. O, rasyonel ve yaratıcı düşünce tarzına sahiptir ve hiçbir zaman tekrara yer vermemekte, başvurduğu geleneği iç dünyasından geçirerek orjinal şekilde takdim etmektedir.

Örneğin besteci bir numaralı fortepiyano konserinde “Kamerim” şarkısını kendine özgü tarzda işlemiş, orkestranın farklı tını ve ifade imkanlarından yararlanarak icra etmiştir. Besteci Batı müziği geleneklerini de referans almaktadır. Bunu bestecinin kullandığı ifade araçlarında, melodi, armoni ve orkestra dilinde görmek mümkündür.

Müzik Bilimci N. Gulamova ise kitabında Azer Dadaşov’un 1., 3., 6., 8. senfonilerini incelemekte ve bu çerçevede onun üslup özelliklerini, müzik dilini ve senfonizmin etkisini araştırmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Bu makalede A. Dadaşov’un “Ad Viktoriam” isimli 13. Senfonisi ilk defa olarak araştırma konusu yapılmıştır. Bestecinin eserleri ile ilgili yapılan müzik bilim araştırmaları her zaman Azerbaycan müzik tarihinin tetkikinde bilimsel kaynak rolünü oynamış, derslik gibi kullanımda önem arz etmiştir. Bu açıdan A. Dadaşov’un 13. Senfonisinin tahliline tahsis edilmiş bu bilimsel araştırma, bestecinin eserlerini araştıran genç araştırmacılar tarafından kullanılabilir.

Aynı zamanda bilimsel araştırma Bakü Müzik Akademisi, Azerbaycan Milli Konservatuvarı, Azerbaycan Devlet Kültür ve Güzel Sanatlar Üniversitesi gibi yüksek öğretim kurumlarında Azerbaycan Müzik Tarihi dersinin tedrisi açısından da önemlidir.

Araştırmanın Amacı

Malum olduğu gibi bestecinin çalışmalarında vatanseverlik teması önemli role sahiptir ve eserlerinin farklı stil alanlarını kapsamaktadır. Besteci 13. Senfonisinde de öz yurdu, halkı ile ilgili düşüncelerini ifade etmiştir. Eserin programlı ismi vardır (“Ad Viktoriam” yani “Galibiyete Doğru”) ve o artık senfoninin niyetini belirlemektedir. Makalenin kaleme alınmasında asıl amaç, farklı ifade araçlarının yardımı ile senfoninin temelinde dayanan yazar düşüncesi ve fikrini ortaya koymak ve onu tarihi açıdan doğru değerlendirmektir. Şöyle ki topraklarının bir kısmı 30 yıldan fazla düşmanın ayakları altında kalan Azerbaycan halkının karşı tarafla olan çatışma ve savaş sahnesi, besteci tarafından senfonide tam şekilde ifade edilmiş, en esas ise halkın yakın gelecekteki galibiyetini önceden sezme becerisi sergilenmiştir. Büyük yaratıcı deneyimine sahip besteci, takdim ettiği bu temayı açık ve yalnız bir parça çerçevesinde farklı ifade araçlarının yardımının yanı sıra melodi, makam, ritim, armonik temel, orkestra dili vs. ile tam şekilde dinleyiciye ulaştırmaktadır.

Ayrıca makalede bestecinin senfonik faaliyet yolu da izlenmektedir. Senfonilerin yazıldığı tarih, biçimler, ifade ettiği düşünce ve fikir, farklı olaylarla ilgisi, Azerbaycan’ın bir takım orkestra şefleri tarafından icra edilmesi gibi önemli bilgiler dikkatlere sunulmaktadır. Bunların takip edilmesinde amaç, A. Dadaşov’un ilk ve son senfonilerine kadar geçtiği gelişim yolunu takdim etmek, deneyimini tüm senfonilerinde seferber eden bestecinin profesyonel yaratıcı faaliyetini gözden geçirmektir. Bunu biz sürekli yenilik arayışında olan bestecinin yeni tema ve imge tercihinde, bunları göstermek için kullandığı müzik ifade araçlarının genişliğinde, yeni yazı tekniğine başvurusunda ve bedii ilke ve geleneklere olan sadakatinde gözlemlenmektedir.

Yöntem

Araştırmada bestecinin senfonik eserlerinin tekçe kendisini değil aynı şekilde Azerbaycan müzik kültüründeki rolü ve konumunu belirlemek amacıyla tarihsel yöntem kullanılmıştır. Bu bağlamda literatür tarama ve müzikal stil analizi yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca eserin incelenmesi sırasında müzik-teorik ve us lüp özelliklerinin ortaya konulması amacıyla karşılaştırmalı yöntem kullanılmıştır.

İnceleme sırasında müzikbilimin genel teorik ilkelerine, Azerbaycan müzik bilimcilerden Z. Dadaşzade, N. Dadaşova, M. Babayeva, C. Abdullayeva, N. Gulamova ve diğer araştırmacıların araştırmaları gözden geçirilmiştir. Çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

Besteci senfoni yaratıcılığında orkestra diline özel dikkat ve özen göstermiştir. O, orkestranın sıradan görünen içeriğinden zevkle milli müziğimizin entonasyonlarından kaynaklanan farklı icra yöntemlerini kullanmaktadır. Şöyle ki, burada *pizzicato*, *con legno*, *sul ponticello* vs. gibi icra özelliklerinin uygulanmasından bahsedilebilir.

Besteci 13. Senfonisinde orkestranın tını ve ifade imkanlarından azami ölçüde yararlanmaktadır. Bu sebeptir ki eser yazarın en ilginç senfoni örneklerindendir. Genel olarak A. Dadaşov oda müziği ortamında veya büyük senfoni orkestrası tarafından çevrelenmiş ortamda takdim ettiği temayı (imgeyi) tam şekilde ulaştırmaya çalışmaktadır. Şöyle ki, bestecinin oda müziği ile bağlı bir takım örneklerinde biz bunu açık şekilde görmekteyiz. (“Divertiment” eserinde asıl

“oyun” sahnesini yaratmakta, “Pastoral Süitası”nda doğal levhaları canlandırmaktadır vs.). Bu yüzdendir ki, büyük senfoni orkestrası için yazılan 13. Senfoni hedeflenen amacın tam çözümünü sergilemektedir. Galibiyet inancı, düşünceye bağlılık, vatanseverlik ruhu senfoninin ana fikridir. Eserde telli çalgıların ifadeli partisyonu daha çok muğam tonlamalarına dayanmakta ve o sivil halk imgesini yaratmaktadır. Nefesli çalgılarla vurmalı çalgılar arasında yarış-çatışma- ise menfur düşmanın, şer güçleri tarafından defalarca yapılan saldırıları hatırlatmaktadır. Disonanslar, keskin tonlamalar, kromatizmler, D unsur noktası beklenmeyen modülasyonlar, ağır akortlar, glissandolar-tüm bunlar şer güçleri yansıtmaktadır.

A. Dadaşov’un senfonilerinde, özellikle de “Ad Victoriam”da farklı imgeleri tecessüm ettiren temalar muğam, aşık, ninni stillerinin müzik çizgileri ile zenginleştirilmiştir. Besteci folklordan alıntı şeklinde yararlanmakla birlikte, bazen de müziğin makam ve aşık müziğinin tonlamalarını “samimi” ve “doğal” şekilde dahil etmektedir. O, Avrupa veya milli müzik geleneklerini kullanmakta her hangi bir fark görmemektedir. Kesin olarak A. Dadaşov yaratıcı ürünün tam olmasına, mantığına, samimiyetine, imgeler aleminin tam olarak takdimine hizmet etmektedir. Odur ki milli kaynaktan kaynaklanan makam renkleri, müzikal doku, ritim, ve tonlama çizgileri her bir eserinde orjinal şekilde ulaştırılmaktadır.

Bestecinin senfonik eserlerinde özellikle de senfonilerinde seri ilkesi kendine özgü şekilde takdim edilmektedir. Onun senfonileri zincirleme yapısı açısından çeşitlidir: 1., 2., 3., 5., 6., 7., 10. Senfonileri 3 bölümlü, 4. ve 13. Senfonileri 1 bölümlü, 8. Senfoni 2 bölümlü, 12. Senfoni ise 5 bölümlüdür.

Bulgular

1971 yılında yazdığı 1. Senfonisini besteci bitirme tezi olarak takdim etmiştir. Eser büyük senfoni orkestrası için tasarlanmıştır ve üç bölümlü seri şeklindedir. İlk senfonisinde artık o bu stile karşı sorumluluk duygusunu ortaya koymuştur A. Dadaşov serisini bütün, tam bir senfonik örnek olarak takdim etmiş, ayrıca perdeler arasında içsel tematik ilişki kurabilmiştir. Kısaca A. Dadaşov mantıklı müzik dramaturjisine sahip seri oluşturmayı başarmıştır. Bestecinin 1980 yılında kaleme aldığı, 1982 yılında ilk defa Tiflis’te seslendirilen 3. senfonisi de üç perdeli seri şeklindedir.

Büyük senfoni orkestrası için kaleme alınmış, “Trajik” olarak isimlendirilen bir perdeli 4. Senfoni, 1980-90’lı yılları arasında bestelenmiştir. Söz konusu dönemin senfoni müziği önemli olaylarla bağlantılıdır. Bu eseri “Devletlerin Senfonisi” olarak isimlendirmek mümkündür. Eserin dramaturji gelişimi mantıklı şekilde sürmekte ve insanda yarattığı duygular paletini açmış olmaktadır.

Senfonisinde A. Dadaşov derin ve çok ağır trajedi anlayışını ortaya koymuş, karanlıkla aydınlık, yaşam ile ölüm temasını terennüm etmiştir. Besteci trajediyi-şer güçlerin insan yaşamına müdahalesini, beklenmedik saldırı karşısında aciz kalan insanın yaşadıklarını-canlandırmaya çalışmaktadır. Yazarın kullandığı müzik materyali “Zabul” makamının tonlamasına yakındır. Son derece batık duyulan senfoninin temaları ritmik kesinlikten uzak, oldukça geniş, rahat ve açıklamalıdır, zayıflamış, kararsız, inlemeli tonlamalar yaşanan trajedinin ağırlığını bir daha ispatlamaktadır.

1982 yılında yazılmış 5. Senfoni de büyük senfoni orkestrası için tasarlanmıştır. Duygusal muhtevasına, iç ve dış yapısına göre o 4. Senfoniye yakındır. Lakin 5. Senfoninin müzik materyali, dördüncüden kısmen farklılık arz etmekte, açık şekilde hissedilen “identifikasyon –işaretlerine” sahiptir, gelişimi daha gergin ve orjinaldir.

Müzik, konuşmanın selefi olmakla tüm duyguları etkilemektedir. Benzersiz eserler ortaya koyan A. Dadaşov olağanüstü, izahı imkansız şekilde insan ruhunu okşamakta, bununla da hedeflediği temayı açmaya çalışmaktadır. Özetle A. Dadaşov’un derin senfonik tefekkürü ifadesini onun biçimleyici ilkelerinin kullanımında bulmaktadır. “*Azer Dadaşov’un Azerbaycan klasiklerinin senfonizm geleneklerini sürdüren senfonileri milli melodi, ritim, sözlü gelenekli profesyonel müzik stilinin özgüllüğü ile kopmaz bağlarla bağlı olan köklü eserlerdir. Bu bağlılık bestecinin “senfonik yolu” boyunca kendisini göstermekte ve ifadesini farklı biçimlerde bulmaktadır.*” (Azerbaycan Musigi Tarihi, 2020: 304). Beşinci senfonisinde ostinato ilkesi, sıralı gelişim ilkesi, temaların varyantlı şekilde gelişmesi vs. yönlerini saymak mümkündür. Ayrıca o bu senfonisinde ezanın ritmik pulyasyonundan da yararlanmıştır. Aynı zamanda söz konusu senfonide grotesk imgesellik kendisini göstermektedir ki, bunun da ifadesinde milli folklor örneği olan tonlamalara dayanılmıştır.

“Azerbaycan” olarak isimlendirilen 3 bölümlü 6. Senfoni büyük senfoni orkestraları için 1983 yılında yazılmıştır. 1984 yılında yazılmış 7. Senfoni ise telli orkestra için tasarlanmıştır. Bu senfoni aynı yılda Şef Rauf Abdullayev yönetiminde Azerbaycan Devlet Konservatuarı Opera Stüdyosu Orkestrası tarafından seslendirilmiştir. “Hayat”, “Ölüm”, “Ölümsüzlük” senfonin ana temasını oluşturmaktadır. Üç bölümden oluşan bu senfoni Gara Garayev’in hatırasına ithaf edilmiştir.

8. Senfoniye besteci 1987 yılında yazmış ve eser ilk defa 1988 yılında Şef Rauf Allahverdiyev yönetiminde seslendirilmiştir. Sonraki yılda ise A. Dadaşov bu eser üzerinde çalışarak ikinci defa redakte etmiştir. İki bölümden oluşan bu senfoninin konusu ebedi mücadeledir.

Bestecinin eserleri dikkatlice izlendiğinde 8. Senfoni’den itibaren sonuncuya kadar tarih boyu halkımızın başına gelen trajedileri, acı olayları, musibetleri, zulümleri ve haksızlıkları yansıtmaya çalıştığı görülmektedir.

“20 Ocak” olarak isimlendirilen 9. Senfoni, 1990 yılında Azerbaycan halkına reva görülen ve yüzlerce masum insanın katledildiği trajik olayların üzüntüsü ile bağlantılı olarak yazılmıştır. Eser büyük senfoni orkestrası, kadın korosu, soprano ve şarkıcı için tasarlanmıştır. 2003 yılının Mart ayında senfoninin ilk icrası Azerbaycan Bestekarlar Birliği Oturumunda (Üzeyir Hacıbeyli Azerbaycan Devlet Senfoni Orkestrası, Şef Rauf Abdullayev, Azerbaycan Devlet Koro Kapellası, kormeister Gülbacı İmanova) gerçekleşmiştir.

“Katarsis” olarak isimlendirilen 3 bölümlü 10. Senfoni 1996 yılında yazılmıştır. Bu eser telliler, ses, flüt ve çalgılı aletler için tasarlanmıştır. İlk defa olarak 1997 yılında Azerbaycan Devlet Senfoni Orkestrası tarafından Şef Yalçın Adıgüzelov yönetiminde solist Feride Memmedova tarafından seslendirilmiştir. Senfoniye göre besteciye 2001 yılında “Hümay” milli ödülü verilmiştir.

Büyük senfoni orkestrası için tasarlanmış olan 11. Senfoni ise besteci tarafından 2012 yılında kaleme alınmış ve “Remminissensiya” olarak isimlendirilmiştir.

Bestecinin “Şuşa” isimli 15. Senfonisi ilk defa Azerbaycan’ın 44 günlük galibiyetinden sonra, bestecinin 75 yaşlığı ile ilgili olarak 14 Ocak 2021 tarihinde M. Magomayev Azerbaycan Devlet Akademik Filarmonisi’nde düzenlenen törende, Şef Mustafa Merdanov yönetiminde Ü. Hacıbeyli Azerbaycan Devlet Senfoni Orkestrası tarafından icra edilmiştir. *“Karşımızda Karabağımızla ilgili çokperdeli sanat eserinin sahifelerinin çevrildiğini gördük. Tabiat sahneleri, Cıdır ovasında atların koşması, çobanların ney sesi, ustaca musiki dili ile ulaştırıldı.”* (Url 3).

A. Dadaşov’un son yıllarda takdim ettiği 13. Senfoni de dikkat çekicidir. Bu senfoni 2019 yılında Müslüm Magomayev Azerbaycan Devlet Akademik Filarmonisi sahnesinde Şef Mustafa Mehmandarov yönetiminde seslendirilmiştir. “Ad Victoriam!” adı ile takdim edilen senfoni, büyük senfoni orkestrası için yazılmıştır.

Eser bestecinin senfonileri arasında ender rastlanan bir bölümlü senfoni örneği şeklinde bestelenmiştir. Böyle bir bölümlü senfoni, yazarın temel düşüncesinin ulaştırılmasında en uygun, en elverişli bir yapı şeklinde besteci tarafından ustalıklı kullanılmıştır. “Galibiyete Doğru” fikri yansıtılmış ve çelişkili dramaturji ilkesinden yararlanılarak ilginç bir örnek takdim edilmiştir.

A. Dadaşov senfoniye kaleme aldığı yılda Azerbaycan devleti haritasını henüz tam olarak çizememişti. O, 2020 yılının 8 Kasım tarihinde elde edilen benzersiz ve parlak galibiyeti önceden hissetmiş ve galibiyet azmini kesin bir şekilde göstermeyi başarmıştır.

Senfoninin girişi çok durgun şekilde takdim edilmiştir. Dinleyici sanki durgun, sihirli alemde kaybolmaktadır. Aşağı rejistürde “pp” de seslenen küçük, derlitoplu, lakin entonasyon açısından ifadeli konu “Şüşter” makamına dayanmaktadır. Giriş teması ksilofon ve valtornların sıralı şekilde soru cevap karakterli entonsasyon üzerine kurulmuş ve tirollu ritminde geliştirilmiştir.

The image shows a musical score for the introduction of a piece. It is written for a string ensemble and a double bass. The score is in 2/4 time and features a key signature of one flat. The B. D. (Double Bass) part has a melodic line with triplets. The Hp. (Harp) part has a bass line with triplets. The Vln. 1, Vln. 2, Vla. (Viola), and Vc. (Violoncello) parts are mostly silent. The Cb. (Contrabass) part has a bass line with triplets. The score is divided into two systems by a double bar line.

Figür1. Giriş temasından bir parça.

Daha sonra ise senfoninin ana teması çalınır. O, giriş temasından tamamen farklıdır ve dinleyiciyi lirik başlangıçla tanıştırmaktadır. Geniş nefese sahip olan tema ahşap nefesli ve telli çalgıların icrası ile çalınmakta ve senfoninin müziğine özel güzellik katmaktadır. Asıl konuda orkestranın telliler grubuna dahil olan çalgıları sıralı şekilde genel icraya katılmakta ve sanki müzikal dokuyu tamamlamaktadır.

Ana tema senfoninin tematik materyalinde temel rolü oynamaktadır. A. Dadaşov'un senfonileri için karakteristik olan bu özellik, biçim ortaya koyan temel araçlardan biridir ve eserin tamlığının sağlanmasında elverişli metottur. Konu karakteristik olarak akıcıdır, lirik, içsel rahatlık hissine sahiptir. Bu rahatlık konu dahilindeki konsonanslardan oluşan spesifik entonasyonların yanı sıra major tonelliğin gösterilmesi sonucunda yaratılmaktadır.

Figür 2. Ana tema

Yardımcı tema füğ şeklinde geçmektedir. Temayı sırayla farklı aletler icra etmeye başlamaktadır. Bununla birlikte burada temanın hem olduğu gibi hem de değiştirilmiş varyantlarının seslendiğini görmekteyiz. Temanın bu gibi füğ benzer şekilde geçirilmesi son derece ilginçtir. Böylece yardımcı tema senfoninin genel musiki akışı içinde önemli role sahiptir.

Ağır tempoda icra edilen bu temada daha sonra lirik renklerin tedricen derinleştiği gözlemlenmektedir. Galibiyete doğru olan yol senfoninin dramaturjisinde sanki karanlıktan ışığa, soğukkanlı lirikadan sevince doğru yükselen duyguları yansıtmaktadır. Yardımcı tema ana temadan farklı olarak daha heyecanlı ve endişelidir. Onun sunumunda besteci daha fazla vurmalı çalgıları tercih etmekte ve aletlerin yankı doğuran entonasyonları duyulmaktadır.

Temanın gelişiminde vurmali çalgılar ostinatolu ritmi hatırlatan ve “do” sesini defalarca aksanlı şekilde tekrarını ifa etmekte ve duyulma sanki zayıflamaya başlamaktadır. Orkestranın tını ve ifade imkanlarından büyük zevkle yararlanan besteci her bir aletin özelliğini sergilemektedir.

The musical score for Figure 3, titled 'Yardımcı tema' (Auxiliary Theme), is presented in two systems. The first system includes parts for Sus Cym., T.-L., Glock., Mar., Vib., Celesta, and Hp. The second system includes parts for Vln. 1, Vln. 2, Vla., Vc., Cb., and Hp. The score is in 3/4 time and features various musical notations including notes, rests, and dynamic markings like 'p' and 'pp'.

Figür 3. Yardımcı tema

Partisyonun 14-15. prova numarasından itibaren sonat biçiminde işleme bölümü başlamakta ve o ana temanın entonasyon temelini gelişimi üzerinde kurulmuştur. Burada gittikçe gerginliğin arttığını ve seslenmenin güçlendiğini gözlemlemekteyiz. Senfoninin isminden de belli olduğu gibi besteci burada halkın galibiyet ruhunu ve inancını göstermeye çalışmaktadır.

Besteci bunu tertiyerlerin paralel hareketinden oluşan, geniş aralıklı atlamalara sahip küçük motifin farklı yüksekliklerdeki sekvansli tekrarları, nefesli çalgıların icraya katılması ile bir süre sonra ise bu motifin fortepiyano ve telli çalgıların aralıksız şekilde gergin icrası ile başarmaktadır.

The image displays a musical score for the beginning of the 'İşlenme' section. The score is written for a symphony orchestra. The top system includes Cl. 1, Bsn. 1, Cel., Hp., Vln. 1, and Vln. 2. The bottom system includes Cl. 1, Bsn. 1, Cel., Hp., Vln. 1, and Vln. 2. The score is in 2/4 time and features various musical notations including notes, rests, and dynamic markings. A double bar line with a repeat sign is present between the two systems. The number '15' is marked above the first measure of the bottom system.

Figür 4. İşlenme bölümünün başlangıcı.

80'li yılların sonu 90'lı yılların başlarından itibaren bestecinin senfoni eserlerinde yeni konu ve imgeler alemine eğilim görülmekte ve trajediyi yansıtan beşeri konular gösterilmeye çalışılmaktadır. Bu konular “20 Ocak”, “Katarsis”, “Reminissensiya” ve “Şuşa” senfonilerinde yer almaktadır. Bu gibi senfonilerin yazılması halkımızın tarihindeki kanlı sayfalarla ilişkilidir. Ermeni hainlerinin yaptıkları vahşilikler ve bunların ortaya çıkarılması, doğal olarak güzel sanat örneklerinde de yansımaları bulmaktaydı. “Kanlı Ocak” olayı, Hocalı soykırımı, yüzbinlerce göçmenimizin acı, trajik kaderi bestecimizin de olgun senfonilerinde ifade edilmektedir. O ileri sürdüğü konunun tecessümünde geleneksel orkestra seslemesi ile yetinmemekte ve diğer araçlara el atmakta, insan sesini taklit edecek tınlara başvurmaktadır.

Partisyonun 18-19. prova numaralarında orkestranın en yüksek tınlı aletlerinin katılımı, aynı şekilde tüm aletlerin icrası ile bağlantılıdır ve burada senfoninin sanki zirve noktasına ulaşılmaktadır. Daha sonra partisyonun 21-22. prova numaralarında A. Dadaşov orkestra aletlerinden ilginç şekilde yararlanmakta, böylece ahşap nefesli aletlerden küçük flüt (piccolo) ve telli kuartetle birlikte seslendirmektedir.

The image shows a musical score for rehearsal numbers 21 and 22. The score is for a symphony orchestra and includes parts for Piccolo (Picc.), Oboe 1 (Ob. 1), Piano (Pno.), Violin 1 (Vln. 1), Violin 2 (Vln. 2), Viola (Vla.), and Violoncello (Vc.). The key signature is B-flat major (two flats). The time signature is 4/4. Rehearsal 21 starts with a Piccolo entry on a whole note, followed by a Piano entry on a whole note. The Violin 1 part has a melodic line starting on a half note. Rehearsal 22 continues the Piccolo and Piano parts, with the Violin 1 part having a melodic line starting on a half note. The Viola and Violoncello parts have a melodic line starting on a half note.

Figür 5. Partisyonun 21.-22. prova numaralarından nota örneği

Farklı partilerde imitasyon ile gelişen bu motif, senfonide önem arzeden yeni motifle sonuçlanmaktadır. Orkestranın bakır, ahşap, vurmali aletlerle icrasında (telli aletler katılmamaktadır) “sı” sesinin ısrarla tekrarlanması (çeşitli aletler grubunda) müzik paletini zenginleştirmekte ve gerginliği artırmaktadır.

Burada sanki savaş sırasında düşmandan saklanmış, kurtulmak için farklı yollar arayan insanların dikkatli hareketleri tasvir edilmektedir. Halkımızın tarih boyunca defalarca menfur düşmanın tacizine maruz kaldığı herkesçe bilinmektedir. 1992 yılının Şubat ayının 25’inden 26-sına geçen gece Hocalı’nın karlı buzlu dağlarından, ormanlarından yalınayak kaçan, namus ve iffetini, şerefini düşmandan korumak için kendisine eziyet eden insanların, yavrularını korkudan göğsüne basıp boğan annelerin feryadı hala kanlı hafızalarımızdadır. Aslen Azerbaycanlı olan, kalbinde halkını sevgi besleyen ve daim düşünen, onun azaplarını kalp ağrısı ile duyan A. Dadaşov, senfonisinde tüm bu duyguları yaratıcı süzgecinden geçirmiş, mükemmel besteci yazısı ile ortaya çıkardığı eserinde bunları sergilemiştir. Bu yüzden ki tasvirle bağlı noktalar dikkatimizden kaçmamakta ve ister istemez senfoniye dinlerken kanlı hafızamız tazelenmektedir.

Partisyonun 23. prova numarasında yazar kurşun seslerini orkestra aracılığıyla ulaştırarak o anların dehşetini göstermekte, sanki atışma sahnesini tasvir etmektedir. Orkestranın gergin ve kalın seslenmesinden sonra hemen sessizlik hakim olur. Asıl matem karakterini partisyonun 25. prova numarasından itibaren izlemek mümkündür. Aletlerin tek

sesli icrası ve uzun süre değerli notalar müziğe derin üzüntü duygusu katmaktadır. “c”, “e”, “dis”, “fis” seslerinin ortaya çıkardığı entonasyon ısrarla seslenmekte ve sanki yalvarışı hatırlatmaktadır.

Orkestranın bazı aletlerinde tremoloların kullanılması, müzikte gerginliği muhafaza etmiş olur ve son olarak partisinin 27. prova numarasından itibaren sanki ayağa kalkan ve bir daha ezilmeyecek, iradeli halkın mücadelecî imgesi vurmalı aletlerin icrasında tasvir edilmektedir.

Partisinin 28. prova numarasından itibaren İngiliz kornosunun icrasında sekiz haneden oluşan, Hümayun makamına dayanan ağır tempolu tema duyulur ve o senfoninin genel atmosferine dahil olur. Temanın tedricen daha tize çıkarak yukarı rejistırda duyulması sonucunda genel bir “kreşendo” ortaya çıkmaktadır ki, bunu tematizmin gelişimi, imgedeki gerginlik, dramatizmin artmasının yanı sıra rejistırlardaki yükselişle ilişkilendirmek mümkündür. Bu yükselen çizgisel gelişim telli kuartetin yanı sıra ahşap nefeslilerin entonasyonu üzerine kurulmuştur.

Partisinin 30. prova numarasından itibaren sanki iki cephe arasında savaş tasvir edilmektedir. Aynı sesin farklı çalgılar grubunun icrasında yer değiştirerek duyulması bu sözleri söyleme imkanı vermektedir. Sanki burada orkestra gruplarının yarış sergilenmektedir.

The image displays two systems of musical notation for an orchestral score. The instruments listed on the left are: Hn. 1 2, Hn. 3 4, Timp., W. B., Mar., Vla., Vc., and Cb. The notation is in 3/4 time and features a key signature of one flat (B-flat). The first system shows the initial measures, and the second system, separated by a double bar line, shows the continuation of the piece. The score is designed to illustrate a battle scene between two sides, as described in the caption.

Figür 6. İşlenme bölümünden iki cephe arasında savaşı tasvir eden nota örneği

Partisinin 36. prova numarasında “ff”da “si” sesi ısrarla duyulur. Bu andan itibaren fortepianonun orkestraya dahil olduğunu görmekteyiz. Forteplanoada “do” “mi” “sol” “si” seslerinin meydana getirdiği 7’li akorların (*seventh chord*) defalarca duyulması (10 hane) genel, gergin atmosferin ritim dakikliğini katmaktadır.

Figür 7. İşlenme bölümünün 36. Rakamdan başlayan nota örneği

Motorlu ritim partisinin 37. rakamına kadar dinamiğini kaybetmemekte ve marimba, fortepiano, kontrabas aletlerinin icrasında yeniden disonans aralıklarla nitelenen ve neredeyse müzikte çok sesli bir katman oluşturan motif duyulmaktadır. Müzik dokusunu dikkatle gözden geçirdiğimizde onun başta seslenmiş temanın motiflerinden ibaret olduğunu görmekteyiz. Disonans aralıklar, tekrarlanan sesler, alteratsiyonlar müzikte dengesizlik meydana getirmektedir. Çağdaş yazı tekniği ile nitelenen senfoninin bu kısmı daha sonra yaylı kentetin sex-tolet (altılama) icrası ile yer değişmektedir.

Partisyonun 40. rakamından itibaren orkestranın yüksek registerinde ısrarla aynı sesin tekrarının yanı sıra fortepianoda bas sesinde “lekeli akorların” yukarı registerde ise 7’li akorun seslenmesi takdim edilmektedir.

Figür 8. Partisyonun 40. prova numarasından başlayan nota örneği

Hareketli, motorlu dinamiğe sahip seslenme devam etmektedir. Yeniden tüm orkestra bu gerginliği yaratmayı başarmakta ve artık partisyonun 41. prova numarasından başlayarak yeniden sessizlik sağlanmaktadır.

Partisyonun 42. rakamından itibaren esere belli anlamda sessizlik çökmektedir. Artık ekspozisyonun malum olan tema burada aynı atmosferde duyulmaktadır. Bu fagot ve kontrabazların birlikte ifası ile bağlıdır. Böylece temanın keyfiyetçe değiştirilmiş, imge açısından transpozisyon (göçürme) yapmış röprizini görmekteyiz. İcra sürecinde temanın gerginliği daha da artmaktadır. Temayı ifa eden aletlere valtornlar, trompet ve trombonlar da katılmakta ve aletler “korusu”nun imitasyonlarla zenginleşmesi, genel tonu daha da kuvvetlendirmektedir. En gergin zirve noktasından sonra keskin sükut yaşanmaktadır. Ahşap, bakır nefesli çalgıların, fortepiano ve violinlerin triellosu üzerinde müzik “sönmekte” ve kısa sürede “erimekte”dir.

Peşinden senfoninin röprizi başlamaktadır. Röprizde temanın seslenmesi endişe, heyecan atmosferi yaratmakta, sanki hazırlık aşaması gibi kavranmaktadır. Bu melodinin nereye, hangi sonuca getirip çıkaracağı henüz malum değil ve nihayet uzun süren sessizlikten sonra partisyonun 49. prova numarasında pikolo flüt, fagot, klarnet, marimba, violoçel ve arp çalgılarının icrasında yardımcı temanın röprizde yer aldığını gözlemlemekteyiz. Şunu da kaydedelim ki o girişin teması ile birlikte geçmektedir. Girişin tril teması genel olarak eseri tamamlamakta ve senfoninin sonuna yakın duyulması eseri çerçevlendirmektedir.

Eserin genel yapısıyla ilgili olarak vurgulamak gerekir ki, burada sonat biçimi ile birlikte karmaşık üç bölümlü biçimin çizgilerini de gözlemlemek mümkündür. Lakin bir bölümlü senfoninin sonat biçiminde yazılması da mantıksaldır. Bu düşünceyi ileri sürmemizin nedeni bestecinin sonat biçiminde kendisini serbest hissetmesi ile bağlantılıdır. Bu da son derece doğaldır. Şöyle ki, XXI. yüzyılda yaşayan besteci A. Dadaşov her bir geleneksel stile veya biçime karşı yaratıcı tutumunu sergilemektedir.

Yardımcı tema ekspozisyonundaki karakterini röprizde de muhafaza etmektedir. Bu sözleri giriş temasına da şamil etmek mümkündür. Orkestranın müzikal dokusu gittikçe zayıflayıp şeffaflaşmakta ve müzik sakin entonasyonlarla tedricen “sönüp” yok olmaktadır. Bununla da senfoni sona yetmektedir. Senfoninin sonunda bestecinin başta seslenmiş temaları bir yere toplamakla amacı onlardaki içsel entonasyon-tematik akrabalılığı göstermekle yavaşık olayların baştan sona dek gelişim aşamasını hatırlatmaktadır.

Senfoni “g” sesini pikolo flüt, I. ve II. flütlerin ve arpın icrasında yeniden duyulması ile sonlanmakta, besteci baştan sona kadar olan senfoninin fikrini tamamlamaktadır.

Sonuç ve Tartışma

Sonuç olarak, bestecinin eserlerinde senfoni stilinin önem arz ettiğini ve yazarın önemli fikir ve düşüncelerinin ifadesinde temel rol oynadığını söylememiz mümkündür. Takdim edilen araştırmada yetenekli besteci A. Dadaşov’un faaliyetinde önem arz eden senfoni çalışmaları izlenmekte, aynı zamanda “Ad Victoriam” (Galibiyete Doğru) başlığı altında takdim edilen 13. Senfonisi incelenmektedir.

Araştırmanın temel amacı ilk defa olarak bahsi geçen senfoniye incelemeye tabi tutmak, eserde ifade edilen yazar fikrini ve düşüncesini ortaya koymak ve tarihi açıdan doğru şekilde değerlendirmektir. Aynı zamanda araştırmada bestecinin senfonik faaliyet yolu da takip edilmektedir. Burada amaç A. Dadaşov’un ilk senfonisinden sonuncuya kadar geçtiği gelişim yolunu takdim etmek ve bu süreçte zamanla olgunlaşan yaratıcı faaliyetini gözden geçirmektir.

Araştırmada bestecinin senfoni faaliyetinin tekçe kendisi değil aynı şekilde Azerbaycan müzik kültüründeki rolü ve konumunu belirlemek amacıyla tarihsel yöntemden yararlanılmıştır. 13. Senfoninin incelenmesi sürecinde müzik-teorik ve üslup özelliklerinin ortaya çıkarılması amacıyla karşılaştırmalı yöntem kullanılmıştır.

Vatan severlik teması A. Dadaşov’un eserlerinde ön plandadır. İnceleme konusu yaptığımız 13. Senfonide de o öz yurdu, halkı ile bağlı düşüncelerini ifade etmiştir. Eserde toprakları otuz yıldan fazla düşmanın ayakları altında kalan Azerbaycan halkının karşı tarafla mücadelesi takdim edilmektedir. Besteci düşünce ve duygularını özet, kavramsal şekilde dinleyiciye ulaştırmaktadır. Tüm çatışma, “etki-tepki”, “saldırı” ve “savunma” senfoni boyunca kendisini göstermektedir. Bestecinin burada asıl senfonik drama yarattığını, dinleyicinin zihninde mücadele sahnesini canlandırıldığını söyleyebiliriz.

A. Dadaşov bu senfonisinde geleneksel seri yapısından vazgeçerek bir bölümlü senfoni örneği ortaya koymuştur. Daha kesin bir ifadeyle senfoninin yapısını bir bölümlü şiire yaklaştırmıştır.

Şunu da kaydedelim ki 2019 yılında yani Azerbaycan halkının parlak galibiyetinden önce yazılmış bu senfonide besteci sezgisel tarzda halkının yakın gelecekteki galibiyetini duymuş ve bunu müziğinde ifade etmiştir.

Senfoninin temaları derli toplu, özet şeklinde olsa da, derin anlam içermektedir. Yani besteci bir iki çizgi ile istediği “gücü” yaratmayı başarmıştır.

Dissonans tonlamalar, septakkortlar, ses yığınlarından oluşan inlemeli tonlamalar bunu onaylamaktadır. Savaş insanlığın en ağır sayfalarındandır, yaşantısıdır. Her bir yaratıcı insan bu konuyu kendine özgü yolla ulaştırmaya çalışmaktadır.

Zengin yaratıcı mirasa sahip A. Dadaşov’un eserleri daim Azerbaycan müzik bilimcilerin dikkat merkezindedir. Onun faaliyetinin farklı alanları-senfonileri, oda müziği-enstrümantal eserler, fortepiyano müziği vs. müzik bilimcilerin temel araştırma konularındandır. Her zaman müzik kamuoyunun yeni yeni eserleri ile sevindiren yetenekli bestecimizin araştırılmamış, incelenmeyi bekleyen eserleri mevcuttur. Genç müzik bilimcilerin bestecinin araştırma konusu yapılmamış eserlerini, özellikle son dönemde kaleme aldığı senfonilerini, koro eserlerini tanımaları ve bu eserlerle ilgili basında düşüncelerini ifade etmeleri, bilimsel araştırma yapmalarının doğru olacağı kanaatindeyiz.

Yazar Özgeçmişi

İrade Davud kızı Hüseynova. Bitirdiği eğitim kurumları: 1964-1971 yıllarında 1 no’lu yedi yıllık şehir musiki okulu ve 20 no’lu lise, 1971-1975 yılları Bülbül Ortaöğretim Müzik Okulu (Müzik Teorisi), 1975-1980 Ü. Hacıbeyov Azerbaycan Devlet Konservatuarı (Tarih-Teori), 2013. yılından Sanatbilimcilik alanında doktor.

Çalıştığı kurumlar: S. Hacıbeyov Sumgayıt Musiki Yüksekokulu (öğretmen), 1983-2022 AMK-ya bağlı MK (öğretmen), 2002 yılından günümüze kadar AMK (öğretmen). Yaklaşık 20 makale, çeşitli fenler üzre programlar ve “Armoni Dersliği”-nin yazarıdır.

E-mail: solmaz_1905@mail.ru ORCID:0000-0002-9866-7107

Kaynakça

- Abdullayeva, C.A. (2014). *Azərbaycan bəstəkarlarının kamera-instrumental yaradıcılığında muğam*. Avtoreferat (Sanatşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsinə almaq üçün). Bakı: Mütercim.
- Azərbaycan musiqi tarixi*. Beş cildə, 5. cild.(2020) Bakı:Elm. (Azerbeycan müzik tarihi. Beş ciltte, V. cilt. 2020)
- Babayeva, M.İ. (2019). *Azer Dadaşovun musiqi dünyası*. Bakı: ADPU.
- Dadaşzadə, Z. H. (1999). *Simfoniyanın fezası. 1970-1980-ci illər Azərbaycan simfoniyası: əsas təmayüllər*. Bakı: Elm.
- Gulamova, N.K. (2006). *Bəstəkar Azer Dadaşovun simfonik yaradıcılığına bir baxış*. Bakı:Adiloğlu.

Web siteleri

- Url 1: [Azər Dadaşov: “Bəstəkarın iki dəfə xoşbəxt anı olur: biri əsəri yazanda, biri isə onu dinləyəndə” - AZƏRTAC \(azertag.az\)](#)
- Url 2: [Özünəməxsus üslub yaratmağa müvəffəq olmuş bəstəkar: Azər Dadaşov-75 - "İki sahil" \(ikisahil.az\)](#)
- Url 3: [Azər Dadaşovun 75 illiyinə daha bir sənət töhfəsi \(medeniyyet.az\)](#)

Analysis of the 13th symphony of Azer Dadashov with the title “Ad Victoriam (Towards Victory)”

Abstract

A.Dadashov is a People's Artist of the Republic of Azerbaijan, laureate of the "Humay" national award, and one of the talented representatives of our national composition school. He has a different creative style and unique handwriting, which arouses great interest in the music community, and the ideas and thoughts he expresses present him as a modern-thinking person of his time. A.Dadashov was a student of the world-famous G. Garayev and as is known, G. Garayev raised a great generation of composers. The composer inculcated the secrets of this art without interfering with the creativity of his students, approached each of them individually and tried to bring out their unique creative faces, and also succeeded in training musicians with a modern spirit and common sense. A. Dadashov referred to the recommendations and advice of his beloved teacher, relied on the traditions created by the genius U. Hajibeyli, enriched them with a new form and modern writing style, and at the same time created his own unique style. The symphony genre is of particular importance in his activity. He is the author of seventeen symphonies and most of the symphonies have program music, and some of them do not have. In his symphonies, the love for the homeland and the people plays an important role. Starting from the late 1980s, the composer's symphonic creations tend to the world of new themes and images, and in his symphonies, he addresses universal themes that reflect tragedy. In the symphonies "January 20", "Catharsis", "Reminiscence", as well as "Shusha", the composer talks about the bloody pages in the history of our nation - "Bloody January", the Khojaly genocide, the sad and tragic fate of hundreds of thousands of our refugees. A.Dadashov's Symphony No. 13 was performed for the first time in 2019 at the Azerbaijan State Philharmonic by conductor Mustafa Mehmandarov. "My name is Victoria!" the named piece was intended for a large symphony orchestra and composed as a one-movement symphonic example. In the symphony, the idea of "Toward Victory" was reflected by the composer, and an interesting example was presented using the principle of contrasting dramaturgy. This article also reviews the composer's symphonies.

Keywords: Azer Dadashov, symphony, partiture, composer, "Ad Victoriam" (Toward Victory), large symphony orchestra

